

ANA 'BREA 'NÄNÄ
(Contes de chez nous)

N° 2

*Raconté par GAGNIE Klé (Doba),
DJAHI Kogné Michel (Djapadji),
KLAAKE Wê (Doba)*

Première impression Mai 2002

(Corrigé en document PDF Octobre 2008)

© Centre de Traduction et d'Alphabétisation
en langue Bakwé
(C.T.A.B.)
—Touadji II —
B.P. 555, Méagui
Côte d'Ivoire

Cel: 07.89.61.68 / 07.04.60.01
07.62.97.21 / 07. 00. 29.32

'ŋlögakpalë 'sɔɔ –bɛ –tigbio

(*Deux vieilles femmes et le lièvre*)

–Tigbio mi kä 'kluari. 'ɔ 'tɔɔ
'ŋlögakpalë 'sɔɔ –gäli. 'ŋlögakpalë 'sɔɔlë ni,
'ü kä jijrii. 'Üa –kɔɔva mlɔɔ. 'Ü kä 'nyri.
–Tugbaglɔ, –Glɔtugbamɛɛ. 'A 'nyri 'ü kää'.
'ɔ mia' ni, 'ɔnya 'üün –gäli 'tɔɔ. –Jää jijrii!

«–Yüüü! 'Na 'yioi 'amɔ 'nyaa 'amɔ –gäli
'tɔɔ. –Awɛɛ 'a –tɛ 'a bää. –Awɛɛ 'abia 'ana
–gu 'lee 'n 'bete 'plä 'wɔ. 'Nyaa 'saari 'amɔ 'jä.»

'Iibä: «'I na. –Daaa' amɔ –gu –mi ni,
–asɔ ana 'nyri bää le?» 'ɔ –ma: «–Yüüü! –Aan!
'I 'a 'betea' 'mi 'i 'na 'ni. –Mää –gä 'nyri 'saa bää
'ni. 'N jia' 'köklesa –plu, 'amɔ 'n –gaa 'nyri
ɔ? 'Amɔ 'yioi –tatili kva' –pikli 'nyia' 'jä –bɛ
'i –sia' jriüü 'amɔ 'n –gaa 'nyri ɔ. Ama –ka ji
'nyaa 'amɔ 'nyri –gaa.» 'ɔ 'a mi.

–Tigbio mia' ni, 'ɔ –gbala 'ɔa 'ŋlɔɔ
–Pɔɔ: «–Pɔɔ, 'pa 'mi –gäli. Amä mi –mä –kɔɔ
–gbala. 'N mia', 'n 'jä 'na 'yio –mä –kɔɔ
–gbala.»

'Ü 'tɔa' pütia –gba, –Pɪɔ nya 'pa 'ɔɔn
–gäli. 'Ü 'tɔa' 'kpafa –gba ni, –Pɪɔ nya 'pie
'ɔɔn. 'ɔ 'pepe 'ɔɔn dɔv –gäli. –Pɪɔ nēma: «'Na
'yioi 'amɪ, –kɔpɪ 'n ji –gbalakali.» 'Ü –ma:
«–Aan! Mi –a –böö –kɔpɪ.» 'A –kɔpɪ 'ɔ 'böö ɔ,
fun –bɛ: «–yɛɛɛ 'ɛɛn –yɛɛɛ 'ɛɛn.»

–Tigbio 'a 'ɔa 'kɪ dɔv 'ba. 'ɔ 'baaa' 'ɔa
'kɪ dɔv ni, 'ŋɪɪv nya we 'ɔa –gbötümɪ:
«–Tugbagɔ e» «–Glɔtugbamɛrv, a jia 'yua
–vɛɛ 'je.»

–Tigbio nö: «–Yaan! –Yaan! –Yaan!
'Ba dɔ 'mɪ 'wɪ, 'ba dɔ 'mɪ 'wɪ.» –Pɪɔ –nēma:
«'ɔ wüö 'dɔ, 'ia ma bäsaa –a nyra 'ɔɔn 'sɔ mi.»
'Nyie 'ü 'nyie.

'Ü mia' putu 'lɪ bɪakali, 'ɔ –ma: «–Pɪɔ
'sri 'mɪ 'kä.» –Pɪɔ nya 'sri 'ɔɔn 'kä. 'ɔa ji 'ɔa
'tɔ. 'Iibä: «'Na 'yioi 'amɪ 'nyaa 'saari ji 'nyaa
'tɔ. 'Na 'yioi 'amɪ 'n 'trɛɛ 'amɪ.»

«–Yɛɛ. –Mia' kä –pɪ –nya ji?»

«–Yɛɛ, 'nyaa ji.»

«'I na. –Asɪ ana 'nyri bā ɔ?» 'Iibä: «–
Mɔ kua' –pɪ, –na 'nyri bā –tugbagɔ, mɔ kua'
–pɪ –na 'nyri bā –glɔtugbamɛrv.»

'Ü –ma: «–Aan, –ayo! –Jää jijrii.»

'Ası –tigbio nu kä 'ɔnya ji jijree –o.
'Abıa 'na nänää –fatrafli –o.

'A jre dɛrɛ kǎ –gu –plɛkatu waaa' 'nie?

*(Saviez-vous pourquoi la libellule nage
toujours au-dessus de l'eau?)*

–Pipri dɛrɛ ɔ a 'daraa' –plɛkatu, dɛrɛ
kǎ –gu 'u waaa' 'nie 'a jre 'iin?

–Tigbiojɔ nyra 'ɔa 'ɲlɔɔ 'Mapɔ kɔɔɔ ku
kǎ bǎtǎ. –Sɾɪ –gbaa' 'kǎ, –tigbiojɔ mia' 'klvarɪ
nɪ, 'aɔ 'bütö fɔɔ. 'ɔ jaa' fɔɔ 'ɔ –ma: «–Pɔɔ, –jǎǎ
'na fɔɔ. Pi 'uun –o.»

–Pɔɔ nya pi fɔɔ. Fɔɔ jria' nɪ, –Pɔɔ
–nɛma: «'Ja –a 'jä –tigbioa fǎnɪ mlɪ –a 'jä.
'Ia 'mɛrɛ 'mä 'iin 'jä.» –Pɔɔ nya 'jä 'iin mlɪ. 'ɔ
mia' 'iin mlɪ 'jä, 'i 'mɛrɛ. 'ɔ ma 'palt, mlɪ 'ɔ
'paa, 'ɔ ma 'palt, mlɪ 'ɔ 'paa.

'ɔnya biara fɔɔa 'nɪa 'fɔɔ 'lɪ. –Pɔɔ
nɛma: «'Jaa 'jä fɔɔa 'muu mlɪ.» –Pɔɔ mia' fɔɔa
'pɛ jikalɪ nɪ, fɔɔ 'mɛrɛ. 'Asɪ 'ɔ kǎ kǎ kǎ 'ɔ nya
biara fɔɔa 'fɔɔ 'lɪ.

–Tigbio 'mä 'klvarɪ sɔ, 'ɔmä –futokalɪ
sɔ, 'ɔmä –Pɔɔ 'bete: «'Na 'sɔsɔalǎ –pia',
–a 'plɛɛ 'ǎ bǎǎ?» –Pɔɔ –nɛma: «'Nyaa 'ǎǎn

'lɪɪara.» «–Mɔ kät 'ään 'ie ɪara 'ään 'lɪ?» 'Ii ja
–gbätä. –Tigbio nya ɔɔ –Pɪɔ.

'I kää –Pɪɔ 'cre 'wu. 'I kää' –Pɪɔ 'cre 'wu
nɪ, 'ɔmäa' 'ia 'kpa 'pakalɪ mi nɪ, 'ɔ mi 'ɔnya
–gbala –napu. «–Napu –o, 'be –tigbio
nyɪberɪ ɓäsa 'näma 'ɔɔn 'mrɛ. 'ɔa fɔɔ 'n pia'
–be 'n jia', 'a 'ua –gɔ 'ɔ ɔɔɔ 'mɪ. 'Ii kää 'nyɪ 'n
bibie –mɪ 'paɔn, ji –a –tɔɔɔ 'na 'wliri. 'ɔ ma
ji ka –mɪ –fukalɪ –o, 'kpa 'ɔɔn 'kää ɔ blö –be
'na ple 'mä 'wu 'cie.»

–Aaa! –Napu 'nyie. –Tigbio mia'
–napu –fukalɪ –kasa nɪ, –tigbio ɔɔ 'ua 'wli
–gbluu –tigbio nya blö. –Napubüti kökö 'ɔɔn
krɛkpe. 'Iibää' –tigbio: «–Napu 'asɪ –nɪ 'mɪ?
'Na 'muu 'näma –na –gbanɔdɛɛ kää, –maa 'sɪɪ
'mäa' –mɪ nɪ, –nya 'iin 'jää?»

–Jää –tigbio mi 'ɔ –gbala dɔɛ. «Dɔɛ,
'n bibie –mɪ –jää –napu 'kpaaa' 'mɪ 'kää. 'N
bibie –mɪ, ji a 'ba 'na 'wlia –gbi. Ji –a –gagla
–napulu 'lɪ.» Dɔɛɛ jia' 'kɛsa 'ɛnya –gagla
'napu 'lɪ.

–Tigbioa 'muu 'ɔa ple nya blö.

–Napulu 'i –kaa ma 'uun 'tu kää. –Napu
'uu mi 'uu –gbala –pu. «–Jää 'mɔɔ dɔɛ 'blaaa'!

'Ii kä 'nyri ji –a –blaa dweε.»

–Pu nya ji 'unya 'bla dwe. Dwea 'muu' jaa' ni, 'emaa' 'ea 'cre 'so ni; 'ea jädäεε –o, 'εε mi 'εε –gbala 'nya. –Jää –pu 'blaa' 'mi.

«'Ba ji, 'ba ji –pulua wɔlv.» 'Ii ja 'nya 'ünya ji –pua wɔlv. –Pua 'muu 'umä 'üa ple 'klu 'cre 'so ni, –pu mi 'unya –gbala fati. «Fati, –jää 'nya jia' 'mi, 'ba ji 'ba ji 'nya.»

'Eε ja fati, fati nya 'koto 'nya. 'Nyaaji –mεε tɔa' 'li ni, 'εε mi 'εε –gbala –gbasu. «–Gbasu 'ami, 'ba ji –jää fati 'kotoa' 'ami, 'ba ji 'ba 'kpakpla fati 'ba –nyl 'mi.»

–Gbasu nya ji 'unya 'kpakpla fati. Fatu –mulu fɔa' ni, 'uu mi 'uu –gbala –tvanu. «–Tvanu ji –jää –gbasu 'kpakplaa' ami, ji –a –böbö 'uun.»

–Tvanu nya ji –tvanu nya 'böbö –gbasu. –Tvanu 'böböa' –gbasu ni, –gbasu mia' –plëkatv 'ü –gbala: «–Jää –tvanu 'böböa' ami, ji –a fa –tvanu.»

–Plëkatv jia' 'u –gbuuöa' –tvanu 'nie 'li cruu. 'Unya be –tvanu 'nie 'li. 'Ai kä –gä, 'ää 'ü mi –tvkalu. 'Ii 'ü 'bete –Pɔ, 'ii –Pɔ 'saru. «–Tigbioa fɔv 'n jia' 'ii 'nyl 'ɔɔn 'tu kä 'ie bɔɔ

'mɪ, 'ie 'n 'daa a -napu 'kpa 'ɔɔn 'kä.» -Tigbio
-a jää -na nii?

'Iibä: «-Napu 'kpaaa' 'mɪ 'kä, 'i ma 'mɪ
'tu 'kä, 'ie 'n 'daa a dʋɛ -gagla 'uun.» 'Ünya
'bete -napu. 'Ua 'muu nya 'sari 'lɪ.

'Ast 'üa 'fɪɔ nʋ, 'ünya 'sari 'ünya jrä
-plëkatv -gäli. -Plëkatv nɪnɪa: «'Mɔɔ be
-tʋanv 'nie 'lɪ.» 'Ü -ma: «-A ma 'be tʋanv 'nie
'lɪ, mi -tʋanvʋ bea' 'nielɪ -a -ja 'uun. -Ama
'ba 'uun 'nie 'lɪ -ama ja -o, -be amä -gä 'bö.»

'Aia -gv -plëkatv bä 'nie -gba, 'ia 'nie
'u wawa 'umä 'lɪ -tʋanv 'ba. 'U ma 'ba -sru 'lɪ
-tʋanv 'nie 'lɪ nɪ, -be 'ümä -sru -gä 'bö.

'Abɪa 'na 'nänäa -fatrafli -o .

–Tigbioa dugbakpi

(Le miel du lièvre)

–Gbëka –naniae –gbëka –nanie 'pa.

–Jää –tigbio mi 'klvari 'o 'sa dugba. Dugbakpi
'o 'saa' sëeri –seple jaa' –tata 'ia dugbakpi 'o
'saa' –ama 'jä 'iin 'popowle –nëma 'pa.

–Pɔ 'nyia' –plu bä, 'onya ji 'onya –go
'mlaatä –wält –go –go –go ... Sëeri –jää bëtä
'o kää' kält. 'o na 'pa 'li dugbakpi 'o na sva'
bëtäa 'klu 'fu 'klu, 'o na ti –plu kparamva
flää.

Dugbakpiti 'o 'saa', 'ii 'oa 'doo ku 'klu
nyüköli 'ii 'o 'naa. 'o ma mi 'klvari, 'oa bält
bä bä bä ..., 'o 'a ji 'jru ma plö –söpu 'kä 'o
nö: «–Awëë –Pɔ weë 'na 'ɲlu, –teri 'n mia'
'saari sëeri, ... 'kää jäjä 'n jäjä. –Ama 'jä 'na
fugbaltu kapu ni; –a mi mlaatä –wält –a pi
pɪpe 'mä 'mi –gba blö.»

'oma mi, kparamva 'mä bä –plu.

Piproo, piproo. 'A –plu 'onya 'wli kä –gbri
'onya –plu bä bä bä ..., 'onya dugbakpi 'na na
na ... Fun, 'kä 'o –gblö –fuflu 'kä.

'Ai 'jrupalä 'äa 'doo 'o –fëë 'plu plu

–be 'ɔa 'ŋlʊʊ kv –plu 'ɔ 'jää –svi. –Sri –gbaa'
'kä ni, –Pɪɔ 'a 'buseɛ 'kä wala.

'Buseɛ –näma: «–Ama mi, –na duɔɔ
sɔa' 'klvart, 'ɔ jöa' 'ɔ möa' 'mlaatä –wält 'lee
ni, deɛ bä –plua 'ml. Dvɔbakpi bält 'ii 'ɔ
'naa.»

'ŋlʊʊ mia' ji 'kasa ni, 'ɔ mia' –plu
–pɔpɔkalt ni, flää bält kparamɛrɛ bä –plua 'ml.

'ɔnya 'balɛ kparamɛrɛ. –Pɪɔ nya we
'ɔa 'jü: «'Nyakakplö –ö, 'nyakanänä –ö
nyra 'nyakasru ji –ö.» –Jää ji, –jää 'üü blö
dvɔbakpi kält ü biara 'iin 'l. 'Üa nyri bä.
–Jää 'iin 'ü 'na na na ..., 'ünya biara 'ia 'fɔ 'l.

'ŋlʊʊ mia' 'ɔnya bri –paje bri bri bri
..., –jää –pajea seereɛ –wɔkɔ. 'ɔnya 'pa 'ɛɛn
bätä 'l.

'ɔ bä 'klvart bä, 'ɔ bä 'klvart bä ...,
'jɔɔlɔ 'pɔɔa' –mla 'u ma deɛ bä –o.

'ɔ jia' 'ɔ –ma: «–Awɛɛ 'na 'ŋlʊʊ –Pɪɔ
weɛɛ, –terɛ 'n sɔa' –mäɛ 'ia –sri 'nyɪ ma –pɛ.
–Awɛɛ, –jaa mi 'mlaatä –wält , –a 'pi –be 'na
fugbaa 'mlɪ 'mä –pipe blö.»

«–Aaa.»

'ɔnya mi 'mlaatä –wält 'ɔnya 'pi. 'ɔ

kuεεa' kpameru 'ɔ -tva' 'uun 'ɔa 'mä 'klɪ 'ɔ 'daa
-piproo, 'nɪnɪa -paje -gbala 'ɔa -plɛrɪ 'kä, 'ɔa
'wlia 'mlɪ 'kä. 'ɔ -ma: «-Yüüü! 'Na 'ɲlɪʊ -pɪɔ
-o, -nya 'mɪ 'bla -ö. -Nya 'mɪ 'bla -ö.»

-Pɪɔ -nɛma: «-εεε! 'Ast -bää?

-Balɪnyɔɔ, 'ast -bää? Dugbakɪ -naaa -be a
nyra -mɪ kɔsɔ ku nyüköli? 'Mɔɔ bäsaa -mäa
-pasanyɔɔ 'nyɪ 'saa bä.»

'Ast -Pɪɔ nu kä 'ɔnya 'sa kä 'ɔɔn -gla
-o. 'Abɪa 'na 'nänää -fatrafli -o.

Communiquez-nous tout problème que vous rencontrerez! Vous nous aidez ainsi à améliorer l'orthographe de la langue Nyragbi. Nous remercions par cette occasion, tout le peuple Nyragbi pour leur collaboration.

ADDITIF

Ces contes ont été enregistrés et vérifiés avant l'impression avec les Nyragbi, précisément dans les villages de Djapadji et Doba.

Voir la langue Bakwé écrite et lue sous toutes ses formes par tous ses composants est un souhait et objectif que veut atteindre le Centre de Traduction et d'Alphabétisation en langue Bakwé.

Nous vous remercions pour la collaboration fraternelle au nom des Bakwé.

Imprimé par la
Société International de Linguistique
08 B.P. 857 Abidjan 08, R.C.I.
Tel: 22.43.12.98

Bakwé / 2ème trimestre 2002/ 50